

KO E NGAARI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAARI FAKATAHA MO E NGAARI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

NGAARI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'A E FALE ALEA 'O TONGA

Hokohoko 'o e Ngaari Tu'utu'uni Tu'uma'u

Tu'utu'uni Tu'uma'u

KONGA 1 TALATEU

1. Hingoa
2. Faka'uhinga lea

KONGA 2 NGAARI A'ARI FAKA'OFISIALE 'A E FALE ALEA

3. 'A'ahi faka'ofisiale
4. Tohi 'ave takai ki he ngaari fakaafe
5. Lipooti ki he ngaari folau faka'ofisiale

KONGA 3 PA'ANGA VAHENGIA MO E NGAARI TOTONGI MAKEHE 'A E KAU MEMIPA FALE ALEA

6. Vahengia Fakata'u mo e ngaari totongi makehe
7. Totongi nofo'anga mo e ngaue faka-Fale Alea ki he vahe fonua fili
8. Poaki mei he fakataha 'a e Fale Alea
9. Fakataha 'a e Ngaari Komiti
10. 'A'ahi fakalotofonua
11. 'A'ahi ki he ngaari vahe fonua fai'anga fili
12. Kau fakafofonga Tongatapu
13. Totongi folau ki muli
14. Folau ki Muli
15. Folau 'oku totongi mai mei muli

KO E NGAHI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAHI FAKATAHA MO E NGAHI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

16. Faikehekehe 'i he totongi folau vakapuna

KONGA 4 KO E MALU'I MO E FAKAMOLE FAKA-FAITO'O KI HE KAU MEMIPA.

17. Malu'i mo'ui, fakatu'utamaki mo fefolau'aki
18. Folau faka-fale mahaki
19. Tohi fakangofua
20. Tokoni'i 'e he Kalake 'a e Memipa
21. Faito'o laka hake he 'aho 'e 14
22. Ngaahi totongi makehe
23. Faifo'o faka-fale mahaki lolotonga e folau faka-Fale Alea

KONGA 5 KAU NGAUE 'A E FALE ALEA

24. Kalake
25. Lekooti 'o e fakaha loto mo e ngaahi alea
26. Satini Le'o
27. Tohi 'o e Ngaahi Alea
28. Fakataha tu'a taimi
29. Kau 'ofisa 'oku nau kau ki he 'a'ahi fakalotofonua
30. Totongi folau ki muli 'a e 'ofisa
31. Totongi 'a e folau 'a e 'ofisa mei muli
32. Totongi Malu'i ma'ae kau 'ofisa
33. Ngaahi totongi faka-fatia'o 'a e kau 'ofisa

KONGA 6 TEUNGA KI HE KAU MEMIPA, KAUNGAUE, KAU 'A'HI KI HE FALE ALEA LOLOTONGA 'A E FALE ALEA

34. Teunga
35. kau 'a'ahi
36. Tohi 'ataa ki he kau 'a'ahi ki loto
37. Fakaha 'a e tohi faka'ataa 'i he matapa

KO E NGAAHI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAAHI FAKATAHA MO E NGAAHI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

38. 'Ulungaanga 'o e kau 'a'ahi
39. 'Ofisa Malu'i

KO E NGAahi TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAahi FAKATAHA MO E NGAahi FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

NGAAHI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E FALE ALEA 'O TONGA

KONGA 1 TALATEU

- Hingoa 1. Ko e ngaahi tu'utu'uni ni 'e ui ia "Ko e Ngaahi Tu'utu'uni Tu'uma'u 'a e Fale Alea 'o Tonga."
- Faka'uhinga
lea 2. 'I he Ngaahi Tu'utu'uni ni, tukukehe kapau 'oku 'i ai ha 'uhinga kehe 'i hono tu'unga', kuo pau ke ngaue'aki ki ai 'a e ngaahi faka'uhinga'i lea ko ia 'oku hā 'i he Ngaahi Tu'utu'uni 'o e Ngaahi Fakataha 'a e Fale Alea 'o Tonga'.

KONGA 2 NGAahi A'AHi FAKA'OFISIALE 'A E FALE ALEA

- 'A'ahi
Faka'ofisiale 3. Ko e 'a'ahi faka'ofisiale kotoa pē 'a e Fale Alea' 'o tatau pe pe ko e fakalotofonua pe ko e folau ki muli, kuo pau ke faka'atā ia 'i ha tu'utu'uni 'a e Fale Alea pe ko hano fakangofua 'e ha taha 'o e Ngaahi Tu'utu'uni ni.
- Tohi 'ave takai
ki he ngaahi
fakaafe 4. (1) Ka 'i ai ha fakaafe mei muli, pe ko ha me'a 'oku fiema'u lolotonga 'a e tapuni 'a e Fale, 'e ngaue'aki ha tohi 'ave takai 'e tufa ki he kau Memipa 'oku 'i Tongatapu.
(2) Kapau 'e loto 'a e tokolahi taha 'o e kau Memipa 'oku 'i Tongatapu ki he fokotu'u ko ia', 'oku 'i he Sea leva ke ne fakakakato 'a e ngaahi fiema'u ke fakahoko 'a e me'a ko ia.

KO E NGAARI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAARI FAKATAHA MO E NGAARI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

(3) Ko ha tohi 'ave takai pehē kuo pau ke fakahū ki he fakataha hoko 'a e Fale Alea' ke nau me'a ki ai.

Lipooti ki he ngaahi folau faka'ofisiale

5. Hili 'a e 'a'ahi faka'ofisiale faka-Fale Alea kotoa pē kuo pau ke fakahū ki he Fale Alea 'e he memipa na'e kau ki he 'a'ahi ko ia' ha fakamatala tohi felave'i mo e 'a'ahi na'e fai.

KONGA 3 PA'ANGA VAHENGIA MO E NGAARI TOTONGI MAKEHE 'A E KAU MEMIPA FALE ALEA

Vahengia Fakata'u mo e ngaahi totongi makehe

6. (1) Kuo pau ke 'oange ki he memipa kotoa pē 'a e vahengia fakata'u mo e ngaahi totongi makehe kuo tali 'i he 'Esitimeti' pea ki ha tu'unga totongi 'e tu'utu'uni ki ai 'e he Fale.
(2) Kuo pau ke 'oange ki he 'ofisa kotoa pe 'o e Fale Alea' ha vahengia fakata'u mo e ngaahi totongi makehe kuo tali 'i he 'Esitimeti' pea ki ha tu'unga totongi 'e tu'utu'uni ki ai 'e he Fale'.

Totongi nofo'anga mo e ngaue faka-Fale Alea ki he vahengia fili

7. (1) Kuo pau ke 'oange ki he Hou'eiki Fakafofonga Nopele mo e kau Fakafofonga 'o e Kakai' ha ngaahi totongi fakata'u fakavahengia fili 'i ha tu'unga totongi 'e tu'utu'uni ki ai 'e he Fale Alea.
(2) Kuo pau ke 'oange ki he Hou'eiki Fakafofonga Nopele mo e kau Fakafofonga 'o e Kakai mei he

KO E NGAARI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAARI FAKATAHA MO E NGAARI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

vahefonua Vava'u, Ha'apai, 'Eua mo e ongo Niua ha totongi nofo'anga fakata'u 'i ha tu'unga totongi 'e tu'utu'uni ki ai 'e he Fale Alea.

- Poaki mei he fakataha 'a e Fale Alea 8. Ka 'i ai ha Memipa 'o e Fale Alea he 'ikai lava mai ki he fakataha ka na'e poaki ki he 'Eiki Sea 'o e Fale Alea, 'e ma'u 'e he memipa ko ia 'a e ngaahi monu'ia ko ia 'oku ha 'i he Tu'utu'uni 7.
- Ngaahi Fakataha 'a e komiti 9. Ko e kau memipa 'o e ngaahi Komiti Fili , Komiti Tu'uma'u pe ha Komiti Si'i 'a e Fale kuo pau ke 'oange 'a 'enua vahe fakataha 'o totongi fakahoua 'i he tu'unga totongi 'e tali 'e he Fale Alea ki he fakataha taki taha 'oku nau kau ki ai.
- 'A'ahi fakalotofonua 10. 'I he 'a'ahi fakalotofonua kotoa pe kuo tali 'e he Fale Alea, 'e totongi atu ki he memipa takitaha 'o e Fale' 'a e ngaahi totongi folau fakataha mo e ngaahi totongi faka'aho angamaheni.
- 'A'ahi ki he ngaahi vahefonua fai'anga fili 11. (1) 'E totongi 'e he Fale Alea 'a e totongi folau vakapuna ma'ae memipa tukukehe 'a e kau fakafofonga 'o e kakai 'o Tongatapu, 'alu mo e foki tu'o fa (4) lolotonga 'a e ta'u Fale Alea ke ne 'a'ahi ki hono vahenga fili ke ne fetaulaki mo fale'i 'a e kau fili fekau'aki mo e ngaue 'a e Fale Alea.
- (2) (a) 'I ha ngaahi 'a'ahi 'i he tu'utu'uni si'i (1), kuo pau ke ma'u 'e he memipa 'a e totongi folau fakataha mo e ngaahi totongi angamaheni.

KO E NGAHI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAHI FAKATAHA MO E NGAHI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

(b) Ko e fo'i folau takitaha 'e 'ikai to e laka hake he 'aho 'e fa (4) tukukehe 'o ka fakangofua 'e he Fale Alea pe ko e 'Eiki Sea.

Kau
fakafofonga
Tongatapu

12. 'E totongi atu ki he kau fakafofonga 'o e kakai 'o Tongatapu 'a e pa'anga 'e tu'utu'uni 'e he Fale Alea ki he'enau 'a'ahi fakalotofonua.

Totongi folau
ki muli

13. (1) Ko e ngaahi totongi ki hono kotoa 'o e ngaahi folau ki muli 'a e Fale Alea kuo tali 'e he Fale Alea 'e totongi pehe ni –

(a) 'E totongi ki he 'Eiki Sea mo e kau Minisita 'a e tu'unga totongi folau ko ia 'oku ngaue'aki 'e he Pule'anga ma'a e kau Minisita 'i he'enau folau ki muli.

(b) 'E totongi ki he kau memipa kehe 'a e tu'unga totongi folau tatau mo ia 'oku ngaue'aki 'e he Pule'anga ma'a e Sekelitali Pule mo e Tu'i Fakamaau Lahi.

(2) Ko e totongi tikite vakapuna kuo pau ke fakatatau ia ki he Tepile folau 'a e Pule'anga.

Folau ki Muli

14. Kuo pau ke totongi 'e he Fale Alea 'a e folau ki muli 'a e kau memipa 'o pehe ni –

(a) ngaahi fakataha 'i he ngaahi Motu Pasifiki kau

KO E NGAAHI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAAHI FAKATAHA MO E NGAAHI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

ai 'a 'Aositelelia pea mo Nu'usila.

- (i) ko e 'aho folau 'e tolu (3) ki he fakataha;
- (ii) ngaahi 'aho 'o e fakataha;
- (iii) 'aho 'e tolu (3) ke foki ki Tonga;
- (iv) ko e ngaahi 'aho pe 'oku fai ai 'a e folau kuo pau ke totongi;
- (v) 'e malava ke ngaue'aki 'a e halanga folau hangatonu taha;
- (vi) 'e ngofua ke to e tanaki atu ha ngaahi 'aho.

(b) Ngaahi Fakataha 'i he Ngaahi Fonua Takatakai 'o e Pasifiki (Pacifi Rim Countries) –

- (i) ko e 'aho folau 'e nima (5) ke folau ki he fakataha;
- (ii) ngaahi 'aho 'o e fakataha;
- (iii) ko e 'aho folau 'e nima (5) ke foki ki Tonga;
- (iv) ko e ngaahi 'aho pe 'oku fai ai 'a e folau kuo pau ke totongi;
- (v) 'e malava ke ngaue'aki 'a e halanga folau hangatonu taha;
- (vi) 'e ngofua ke to e tanaki atu ha ngaahi 'aho.

(c) Ngaahi Fakataha 'i ha to e feitu'u kehe –

- (i) ko e 'aho folau 'e fitu (7) ke folau ki he fakataha;
- (ii) ngaahi 'aho 'o e fakataha;

KO E NGAARI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAARI FAKATAHA MO E NGAARI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

- (iii) ko e 'aho 'e fitu (7) ke foki ki Tonga;
- (iv) ko e ngaahi 'aho pe 'oku fai 'a e folau kuo pau ke totongi.
- (v) 'e malava ke ngaue'aki 'a e halanga folau hangatonu taha, pea
- (vi) 'e ngofua pe ke to e tanaki atu ha ngaahi 'aho.

Folau 'oku totongi mai mei muli 15. Kapau 'oku 'i ai ha folau 'oku totongi mei muli 'e totongi ki he memipa' 'a e ngaahi totongi folau kotoa pē, tukukehe 'a e ngaahi totongi mo e ngaahi 'aho 'oku totongi mei muli.

Faikehekehe 'i he totongi folau vakapuna 16. Ka 'i ai ha faikehekehe 'a e totongi folau vakapuna 'oku totongi mei muli mo ia kuo tali ki he kau memipa, 'e totongi 'e he Fale Alea 'a e faikehekehe ke hiki hake ki he tu'unga kuo tali.

KONGA 4 KO E MALU'I MO E FAKAMOLE FAKAFAITO'O 'A E KAU MEMIPA.

Malu'i mo'ui, fakatu'utamaki i mo fefolau'aki 17. Ko e Memipa kotoa kuo pau ke 'i ai 'ene malu'i mo'ui,, malu'i fakatu'utamaki, mo e malu'i fefolau'aki 'i he ta'u kotoa pē lolotonga 'oku ne memipa.

Folau faka-fale mahaki 18. (1) Ka 'i ai ha memipa 'oku tengetange pe 'oku fiema'u ke fai ha sivi fakafaito'o 'e 'omai 'e he Minisita Mo'ui ha tohi ki he Sea 'o e Fale Alea 'oku 'ikai malava ke faito'o 'a e tengetange pea mo e sivi fakafaito'o ko ia' 'i Tonga.

KO E NGAARI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAARI FAKATAHA MO E NGAARI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

(2) 'E malava 'e he 'Eiki Sea 'o tali ke fakahoko 'a e folau ko eni kae totongi 'e he Fale Alea.

Tohi
fakangofua

19. Kuo pau ke 'oatu leva 'e he 'Eiki Sea ha tohi fakangofua ki he Minisita Mo'ui mo e Minisita Pa'anga, ke fakahoko 'a e folau faka-faito'o 'a e memipa ko ia.

Tokoni'i 'e he
Kalake 'a e
Memipa

20. 'I ha'ana fealea'aki mo e Minisita Mo'ui, kuo pau ke tu'utu'uni 'e he Sea ki he Kalake ke fakahoko 'a e ngaahi me'a ki he folau 'o hange 'oku ha 'i lalo -

(a) me'alele ke 'ave 'a e memipa ki he mala'e vakapuna (kapau 'oku fiema'u.);

(b) sea vakapuna kalasi pisinisi 'e ua (2) ki he memipa mo hono tauhi te ne fili;

(c) sea vakapuna kalasi pisinisi 'e taha (1) ki he folau atu ha toketa pe neesi, kapau 'e fiema'u, mo e sea 'ekonomika 'e taha (1) ki he foki mai, fakataha mo e totongi folau maheni 'a e tokotaha ko ia ki he'ene 'alu mo 'ene foki mai;

(d) me'alele ke 'ave 'a e memipa mo hono tauhi mei he mala'e vakapuna 'i muli ki he falemahaki ai (kapau 'oku fiema'u);

(e) totongi folau ki muli ma'a e memipa 'o fakatatau ki he ngaahi tu'utu'uni ko ia 'oku ha 'i he Tu'utu'uni 14, ka kuo pau 'e 'ikai ke to e laka hake 'i he 'aho 'e 14;

(f) Ngaahi fakamole tonu ki he faito'o kuo tali 'e he Sea.

KO E NGAHI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAHI FAKATAHA MO E NGAHI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

- Faito'o laka hake he 'aho 'e 14
21. Kapau 'oku laka hake'i he 'aho 14 'a e faito'o, pea 'i ha ma'u ha fakamo'oni tohi mei he Toketā kuo pau ke kei ma'u pe 'e he memipa 'a 'ene vahenga fakata'u, totongi faka'aho, totongi me'alele mo e totongi nofo'anga.
- Ngaahi totongi makehe
22. Kapau kuo totongi atu 'e he Pule'anga' ki ha memipa ha fa'ahinga totongi makehe koe'uhi ko 'ene tengetange', kuo pau 'e 'ikai ke to e totongi atu 'e he 'Eiki Sea 'o e Fale Alea' ha toe totongi fekau'aki mo e tengetange ko ia.
- Faifo'o faka-fale mahaki he folau faka-Fale Alea
23. Kapau 'e fiema'u ke fai ha ngaue fakafaito'o ki ha memipa lolotonga ha'ane folau 'i ha ngaue Faka-Fale Alea 'e totongi 'e he Fale' 'a e fakamole hono kotoa 'o fakatatau ki he ngaahi tu'utu'uni 18-22.

KONGA 5 KAU 'OFISA 'O E FALE ALEA

- Kalake
24. (1) Kuo pau ko e Kalake 'a e 'Ofisa Pule 'i he kau ngāue 'a e Fale Alea'.
- (2) Kuo pau ki he Kalake ke ne ngaue 'i he loto 'i he tu'utu'uni 'a e Fale Alea pea ke ne fakahoko 'a e ngaahi tu'utu'uni 'a e Fale Alea.
- Lekooti 'o e ngaahi fakaha loto mo e ngaahi alea
25. Ko e ngaahi fakaha loto mo e ngaahi ngaue 'a e Fale Alea pea mo e Komiti Kakato 'a e Fale, kuo pau ke lekooti ia 'e he Kalake 'o hange ko ia 'i he tu'utu'uni 28 'o e Ngaahi Tu'utu'uni 'o e Ngaahi Fakataha 'a e Fale Alea.

KO E NGAARI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAARI FAKATAHA MO E NGAARI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

- Satini le'ō 26. Ko e Satini Le'ō, ko e 'Ofisa ia ke ne tauhi 'a e molumalu 'o e Fale, pea mo fai 'a e ngaahi ngaue mo e ngaahi fekau 'a e Fale Alea.
- Tohi 'o e Ngaahi Alea 27. Ko e ngaahi fatongia 'o e Kalake fekau'aki mo e tauhi 'o e ngaahi Tohi 'o e ngaahi Alea mo e ngaahi Lekooti 'o e ngaahi tohi kotoa pe kuo 'omi ki he Fale Alea kuo pau ke ne fai 'o hange ko ia 'oku fakamahino'i 'e he Tu'utu'uni 31 'o e Ngaahi Tu'utu'uni 'o e Ngaahi Fakataha 'a e Fale Alea.
- Fakataha 'a e ngaahi Komiti 28. Ko e kau 'ofisa ki ha Komiti Fili, Komiti Tu'uma'u pe Komiti Si'i kuo pau ke totongi 'enau totongi fakahoua 'i he tu'unga totongi 'e tu'utu'uni 'e he Fale Alea ki he fakataha kotoa pe 'oku nau kau ki ai.
- Kau 'ofisa 'oku nau kau ki he 'a'ahi fakalotofonua 29. 'I ha 'a'ahi Faka-Fale Alea fakalotofonua kuo tu'utu'uni ke kau ai ha kau 'ofisa 'a e Fale', kuo pau ke totongi kiate kinautolu 'a 'enau totongi folau fakataha mo e totongi faka'aho 'e tu'utu'uni 'e he Fale.
- Totongi folau ki muli 'a e 'ofisa 30. 'E totongi 'e he Fale Alea ki he 'ofisa 'o e Fale Alea 'a e totongi folau ki muli 'a ha Ofisa 'o hange 'oku ha 'i he Tu'utu'uni 14.
- Totongi 'a e folau 'a e 'ofisa mei muli 31. Kapau 'oku totongi mei muli, 'a e ngaahi fakamole folau ki muli 'a ha 'ofisa 'i ha folau kuo fakamafai'i 'e he Fale kuo pau ke faka'aonga'i 'a e ngaahi tu'utu'uni 'oku hā 'i he Tu'utu'uni 15.
- Malu'i ma'ae 32 Ko e 'ofisa kotoa pē kuo pau ke malu'i kinautolu 'o

KO E NGAHI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAHI FAKATAHA MO E NGAHI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

kau 'ofisa

fakatatau ki he Tu'utu'uni 17.

Ngaahi
fakamole faka-
faito'o 'a e
kau 'ofisa

33. 'I ha fokoutua 'a ha 'ofisa ngaue 'a e Fale Alea, kuo pau ke fai tatau pē ki ai 'o hange ko ha memipa' 'o fakatatau ki he ngaahi Tu'utu'uni 18 ki he 23, tukukehe 'a e ngaahi me'a ni –

- (a) sea vakapuna kalasi 'ekonomika 'e ua (2) ki he 'ofisa ngaue mo hono tauhi;
- (b) totongi folau 'aho 'e hongofulu-ma-fa (14) 'i he totongi folau ki muli 'oku 'oange ki he kau 'ofisa 'a e Fale';
- (c) sea vakapuna 'ekonomika 'e taha (1) ki he folau atu mo e foki mai 'a ha Toketa pe Neesi.

KONGA 6 TEUNGA KI HE KAU MEMIPA, KAUNGAUE, KAU 'A'AHU MO E KAU 'A'AHU KI FALE ALEA LOLOTONGA 'A E FALE ALEA'

Teunga

34. 'E 'i he Fale Alea mei he taimi ki he taimi ke tu'utu'uni 'aki ha fakahā loto ki he teunga ke ngaue'aki 'e he kau memipa, kaungāue mo e kau 'a'ahi ki Fale Alea lolotonga 'a e ngaahi fakataha 'a e Fale Alea'.

Kakai 'a'ahi

35. Ko e memipa takitaha, 'oku fakamafai'i ke ne fakahū 'a e kau 'a'ahi ki Fale Alea 'o 'ikai lahi hake 'i he toko tolu 'i he 'aho. Ka kuo pau ko e kau 'a'ahi 'e fakahū 'e he Sea 'o e Fale Alea' he 'ikai fakangatangata.

KO E NGAHI TU'UTU'UNI TU'UMA'U 'O E NGAHI FAKATAHA MO E NGAHI FATONGIA 'O E FALE ALEA 'O TONGA

- Tohi 'atāa 'o e kau 'a'ahi ki loto 36. Ko e Tohi Fakangofua kotoa pe ke hū ki Fale Alea, kuo pau ke faka'aho mo fakamo'oni hingoa ki ai 'a e Memipa 'oku ne fakahū ia' pea kuo pau ke faka'aonga'i 'a e tohi ko ia' i he 'aho pē 'oku tohi ai'.
- Fakahā 'a e tohi 'atā 'i he matapā 37. Ko e ngaahi Tohi Fakangofua kotoa ke hū ha kau 'a'ahi kuo pau ke 'oatu 'e ia 'oku ne ma'u ki he 'Ofisa 'i he matapā 'o e Fale Alea.
- 'Ulungaanga 'o e kau 'a'ahi 38. Ko e kakai kotoa pē kuo fakahū ki he Fale Alea fakatatau ki he Ngaahi Tu'utu'uni ni, kuo pau ke nau nofo ma'u 'i he feitu'u kuo vahe'i ki he kau 'a'ahi'. 'E 'ikai ngofua ke nau lea, kaunoa, pe fakahoha'asi 'a e fakataha 'a e Fale'.
- 'Ofisa Malu'i 39. Ko e fatongia 'o e Satini Le'o mo e 'Ofisa Malu'i ke malu'i ke 'oua 'e hū ha taha ta'ema'u ha ngofua ki he Fale', lolotonga 'a e Fale Alea' pe Komiti Kakato'.

Na'e fakahoko 'i Nuku'alofa 'i he 'aho ni 'o 2013.

.....
Lord Fakafanua

'Eiki Sea 'o e Fale Alea